

Н. С. Криштоф,
докторант, к. держ. упр., доцент кафедри управління національним господарством та економічної політики, Національна академія державного управління при Президентові України

ЕНЕРГОЕФЕКТИВНІСТЬ — ДІЄВИЙ МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТА СТРУКТУРНОЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

N. Kryshtof,
PhD, Associate Professor of dep. management national
Economy and economic policy National academy of public administration, the President of Ukraine, Kyiv

ENERGY EFFICIENCY AS AN EFFECTIVE MECHANISM OF ENERGY SECURITY
AND STRUCTURAL MODERNISATION OF THE UKRAINE ECONOMY

У статті досліджено фінансово-кредитні механізми стимулювання енергозбереження. Проаналізовано державні та місцеві програми для впровадження енергоефективних заходів, а також реформи стосовно енергозберігаючих заходів у житловому секторі економіки. Досліджено законодавство, яке забезпечує технічну та фінансову підтримку, що зменшує споживання енергоресурсів та витрати українських родин на комунальні послуги. Визначено пріоритетні напрями розвитку стосовно питань енергоефективності і впровадження енергозберігаючих заходів в умовах економічних зрушень.

The article is focused on financial and credit mechanisms to enhance energy-savings. The author analysed national and local programs that are aimed to energy efficient measures, as well as reforms in energy saving in housing. The paper includes the author's analysis of legal acts, which frames technical financial and financial issues that minimis use of energy resources and cost of Ukrainian households on utilities. The author gives priorities in energy-savings and energy-savings measures in terms of economic changes in Ukraine.

Ключові слова: реформування, державне регулювання, економіка, енергоефективність, житлово-комунальне господарство, енергосервісна компанія.

Key words: reform, state regulation, economy, energy efficiency, housing and utilities, energy service companies.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Актуальність.

Україна стикнулася із серйозними глобальними викликами, серед яких — залежність від імпорту енергоресурсів та дефіцит власних енергетичних ресурсів. Тому енергоефективність — це один із механізмів роз-

в'язання проблем, який посилює енергетичну безпеку країн шляхом зменшення енергоспоживання та скороченням імпорту енергоресурсів. Перехід до більш енергоефективної економіки має прискорити поширення інноваційних технологічних рішень і підвищити конкурентоспроможність, стимулюючи економічне зростан-

ня та створюючи робочі місця в певних секторах економіки держави. Забезпечення ефективності використання енергоресурсів — складне завдання для державного управління, яке перебуває в стані реформування. Метою реформи державного управління є побудова прозорої системи державного управління, а результатом впровадження реформи є створення ефективної структури, яка здатна виробляти і реалізовувати державну політику, спрямовану на суспільний сталий розвиток і адекватне реагування на внутрішні та зовнішні виклики.

Актуальними питанням на сьогодні є забезпечення функціонування енергетичних систем для постачання відповідного обсягу енергоресурсів для підтримки економічного розвитку України в умовах гібридної війни. Відповідно до цих складних умов, уряд розробляє програми для забезпечення енергетичної безпеки, серед яких програма підвищення ефективності використання енергетичних ресурсів та поступове скорочення обсягу їх використання. Для України ці виклики є особливо актуальними, адже кількість енергетичних ресурсів, що споживається на виробництво одиниці продукції, перевищує в кілька разів аналогічний показник розвинутих країн. Висока енергоємність ВВП України є наслідком істотного технологічного відставання у більшості галузей економіки. Тому здійснення заходів з підвищення енергоефективності національної економіки розглядається як найменш витратний шлях забезпечення енергетичної безпеки нашої держави.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ, У ЯКИХ ЗАПОЧАТКОВАНО РОЗВ'ЯЗАННЯ ЦЬОЇ ПРОБЛЕМИ

Актуальність окресленої проблематики зумовлює увагу до неї представників як наукової спільноти, так і експертного середовища. Питанням енергозбереження та енергоефективності в житлово-комунальній сфері присвячено ряд публікацій таких фахівців, як: Розпутенка І.В., Бодров В.Г., Балдич Н.І., Олійник Н.І., Корчміта О.Ю., Ігнатенко О.П., Міцкан А., Вишняк І.О.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є розкриття особливостей функціонування та використання фінансово-кредитного механізму для підвищення енергоефективності житлових будівель, аналіз фінансово-кредитних механізмів для стимулювання енергозбереження в житловому секторі за рахунок бюджетних коштів, використання механізму державно-приватного партнерства та суб'єктів господарювання малого та середнього бізнесу.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Забезпечення енергоефективності та енергозбереження в житловому секторі України неможливе без модернізації житлових об'єктів, спрямованих на підвищення ефективності використання енергетичних ресурсів та перехід на альтернативні джерела енергії.

Надзвичайно проблемним є неефективне споживання енергоресурсів у житловому секторі України, де, за оцінками експертів, на 1 кв. м витрачається 150—250 кВт·год, тоді як європейські сучасні норми для нових будинків становлять 30—40 кВт·год/кв.м [10].

В Україні на 1 кв. м житла витрачається в 5—6 разів більше енергоресурсів, ніж передбачено сучасними європейськими нормами. Запровадження енергозберігаючих заходів у житловому секторі здатне забезпечити значну економію енергоресурсів. Реалізація таких енергоефективних заходів стимулюється обмеженими фінансовими ресурсами як з державного, так і місцевих бюджетів. Тому необхідно використовувати інвестиційний механізм та досвід успішних енергосервісних компаній — ЕСКО, які здійснюють енергетичні послуги або заходи покращення раціонального використання енергії на об'єктах або у приміщеннях споживача, який приймає певну частину фінансового ризику під час такої діяльності, а сплата за надані послуги базується на досягненні покращення раціонального використання енергоресурсу [2].

Інвестиції здійснюються для покращення рівня енергоефективності, у випадку укладання енергосервісного контракту, ризику перекладаються на енергосервісні компанії — ЕСКО. При укладанні енергосервісних контрактів увага приділяється зменшенню кінцевого споживання енергії шляхом вжиття енергоефективних заходів. Масштаб енергозберігаючих заходів поширюється на будівлю або підприємство (включаючи такі заходи, як технічне обладнання будівель). Укладання контрактів на енергоефективність є бізнес-моделлю, за допомогою якої заходи з енергоефективного споживання фінансуються підрядником (ЕСКО) і оплачуються за рахунок досягнутої економії витрат за спожиту енергію.

Такі країни, як Австрія, Німеччина, Польща, Румунія, Болгарія, Іспанія, Швеція, Латвія, Литва успішно впроваджують ЕСКО-контракти в будівлях бюджетної сфери. Ефективність енергосервісу в США за останні роки призвела до скорочення енергоспоживання у бюджетних будівлях на 35%; ЕСКО-компанії впроваджують енергоощадні заходи і в житловому секторі. Досвід зарубіжних країн демонструє, що ЕСКО мають широкі можливості для реалізації енергоефективних проєктів у різних сферах. Серед країн ЄС ЕСКО працюють у таких енергоємних підгалузях житлово-комунального господарства, як зовнішнє освітлення (Естонія, Польща), водопостачання (Іспанія), теплопостачання (Великобританія, Швейцарія). Енергосервісні компанії активно розвиваються в багатьох країнах світу. У США і Канаді на сьогодні функціонують найбільш розвинені ринки енергосервісних послуг у світі. Ринок енергосервісних послуг у США зростає з 1990 року. З 2011 року ринок послуг ефективно розвивається також і в ряді країн Азії (Китай, Індія, Таїланд і Південна Корея) в результаті реалізації урядових програм. Найбільша кількість ЕСКО створено в Китаї (2339 од.), Південній Африці (500 од.), Індії (114 од.) [2, 12].

На міжнародному рівні в США, Канаді, Китаї, Індії, Аргентині, Росії та інших країнах, а особливо серед країн Європейського Союзу (далі — ЄС), зокрема, Німеччина, Фінляндія, Франція, Велика Британія, Естонія, Болгарія, Іспанія, Чехія та інші значна увага приділяється забезпеченню підвищення енергоефективності в проблемних місцях з найбільшим потенціалом, а саме: за рахунок кінцевого споживання. Поліпшення кінцевого використання енергії забезпечує економію енергії; рентабельність використання потенціалу енергії; зменшен-

ня залежності від імпорту енергії; розвиток інноваційних рішень; стимулювання до енергоефективності постачальників та виробників енергії [2].

Енергосервісні послуги надаються в усіх секторах національної економіки, а найбільш поширеним сектором є житловий, де 40% країн не європейського простору реалізують проекти ЕСКО в будівлях, а 37% — це проекти з опаленням та теплопостачанням. З метою розподілу прав, обов'язків, а також ризиків серед клієнтів, кредиторів, фінансових установ країни створюють вигідні договірні умови для ЕСКО на ринку комунальних послуг. На основі контракту укладаються різні типи ЕСКО-договорів, основними є такі, як поділ доходів від економії, швидка окупність, гарантування економії, Будівництво — Володіння — Експлуатація — Передача. Зарубіжний досвід надає інструменти стимулювання попиту і пропозиції енергосервісних послуг, серед яких є:

- впровадження цілеспрямованої державної політики підтримки ЕСКО та адаптування на законодавчому рівні моделей енергосервісних послуг;

- створення достатніх і доступних гарантій банкам за кредитами ЕСКО;

- забезпечення умов ЕСКО для прийняття фінансових ризиків за проектами за рахунок власних інвестицій;

- надання економічних стимулів на ринку комунальних послуг (податкові, кредитні пільги, субсидії) [10].

На сьогодні, для України питання ефективного споживання енергоресурсів є надзвичайно актуальним, адже велика енергоємність у ЖКГ ускладнює роботу інфраструктури муніципалітетів. А різке підвищення цін на природний газ, що заплановано згідно з постановою Уряду від 17.04.2014 № 106, збільшило граничний рівень ціни на природний газ для організацій, які виробляють теплову енергію для опалення і гарячого водопостачання будівель: з 2015 року — не менш ніж на 40 %, з 2016 року — на 20 %, з 2017 року — на 20 % встановлює пріоритет для економії коштів за рахунок енергоефективності [11].

В Україні інженерні мережі, приміщення та об'єкти житлового сектора функціонують з порушенням нормативів і стандартів. На ринок енергосервісних послуг впливають такі чинники, як: відсутність обліку та статистики споживання ресурсів (адже ще на багатьох об'єктах не встановлено прилади обліку та не врегульовані питання з передачею прав власності на обладнання). Тому потенціал енергозбереження очевидний. В іншому випадку, приведення об'єкта до належного функціонування може спричинити не економію, а зростання споживання енергоресурсів. В якості енергосервісних компаній в Україні, як правило, виступають підприємства малого і середнього бізнесу, власні оборотні кошти яких обмежені для довгострокового фінансування. Процес децентралізації влади, реформування місцевого самоврядування та створення територіальної організації влади вимагає впровадження політики енергоефективності. Реалізація Національного плану дій на період до 2020 року передбачає сприяння залученню інвестицій в термомодернізацію житлових будівель, зокрема через реалізацію механізмів здешевлення вартості відповідних за-

ходів. Встановлено національну індикативну мету — термомодернізація до 25% житлових будівель, що потребують підвищення рівня енергоефективності [8].

Здійснення вищеперелічених заходів, потребує мобілізації значних фінансових ресурсів, подальшої лібералізації енергетичного ринку, розвитку державно-приватного партнерства у сфері енергоефективності. Для побутового сектору заходи з підвищення енергоефективності включають:

- фінансову підтримку домогосподарств для здійснення заходів із підвищення рівня енергоефективності житлових будинків;

- проведення інформаційних кампаній для забезпечення економії енергоресурсів через зміну поведінки споживачів енергії.

У житловому секторі найбільший внесок в енергозбереження може забезпечити модернізація системи опалення приміщень, збільшення частки централізованого теплопостачання, а також водонагрівального обладнання з можливим використанням сонячних колекторів. Економія енергії може бути досягнута також за рахунок використання енергоефективних приладів та сучасних засобів освітлення. В структурі енергозбереження в житловому секторі послуг більшу частку займає модернізація систем опалення приміщень. Важливе місце в енергозбереженні також займає модернізація та заміна існуючих систем освітлення і гарячого водопостачання. При цьому заходи в житлових приміщеннях є більш економічно привабливими і строк повернення інвестицій є більш коротким [7].

Держенергоефективності взаємодіє з публічними акціонерними товариствами "Державний ощадний банк України", "Державний експортно-імпорتنний банк України", публічним акціонерним товариством акціонерний банк "Укргазбанк" та з реєстром позичальників, який має право на отримання відшкодування та перераховували бюджетні кошти, що підлягають відшкодуванню позичальникам, на рахунки відповідних уповноважених установ для погашення частини суми кредиту. Кредит надавався шляхом безготівкового перерахування коштів на рахунок постачальника енергозберігаючого обладнання на підставі виписаного рахунка. Подібні програми стимулювання впровадження енергозберігаючих заходів у житловому секторі розроблені на регіональному та місцевому рівнях.

За інформацією Держенергоефективності за роки існування державної програми з енергоефективності до її співфінансування активно долучаються місцеві органи влади, які розробляють програми з відшкодування частини суми кредиту або відсотків на реалізацію енергоефективних заходів за "теплыми" кредитами. Залучення місцевих та регіональних бюджетів до співфінансування "тепліх" кредитів дає можливість населенню скористатися одразу кількома механізмами підтримки: і державним, і місцевим, що значно здешевлює кредити. Заходами з підвищення енергоефективності, розробленими Держенергоефективності, передбачено також створення Фонду фінансування енергоефективності, який є механізмом фінансування стимулювання енергоефективності на національному рівні. До управління та контролю за його діяльністю мають бути залучені

представники міжнародних фінансових організацій та представники громадськості. За попередніми розрахунками Держенергоефективності для комплексної термомодернізації лише житлових будинків протягом 10 років необхідно залучити більше 660 млрд грн. інвестицій, що підтверджується аналітичними звітами провідних міжнародних інституцій, які реалізовували проекти з технічної допомоги в сфері енергоефективності в Україні (IFC, GIZ, EBRD). При застосуванні механізмів співфінансування з високим рівнем мультиплікативного ефекту обсяг необхідної державної підтримки становить близько 117 млрд грн. У коротко- та середньостроковій перспективі передбачається, що основним механізмом фінансування буде найпростіший та найпоширеніший механізм грантів — відшкодування частини вартості, відсотків за кредитами, суми кредитів. Тому фінансування з Фонду буде здійснюватися на принципах співфінансування, що дозволить акумулювати в рази більше інвестицій в енергоефективність порівняно із повним державним фінансуванням енергоефективних проектів.

З метою продовження виконання Державної цільової економічної програми енергоефективності і розвитку сфери виробництва енергоносіїв із відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива розроблено проект постанови Кабінету Міністрів України "Про внесення змін до постанов Кабінету Міністрів від 1 березня 2010 р. № 243 і від 17 жовтня 2011 р. № 1056" (щодо продовження строку виконання Програми на 2017 рік). На 2017 рік для виконання заходів Програми передбачено фінансування з Державного бюджету обсягом 432,44 млн гривень, у тому числі 32,44 млн гривень за рахунок спеціального фонду бюджету.

Станом на 1 січня 2017 року, кількість встановлених приладів обліку спожитої теплової енергії в багатоквартирних будинках, що під'єднані до централізованої системи опалення, становить 67,3%. Кількісні показники виконання заходів Державної цільової економічної програми енергоефективності і розвитку сфери виробництва енергоносіїв із відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива на 2017—2018 роки планується залучення до участі у Програмі 149,09 тис. домогосподарств та здійснення енергоефективних заходів у 2,2 тис. будинків.

За період дії Програми станом на 1 січня 2017 р. її учасниками стали 214 тис. домогосподарств, у тому числі 50,3 тис. домогосподарств-мешканців 629 ОСББ/ЖБК-учасників Програми. При цьому лише за 2016 рік підтримкою охоплено 118,5 тис. домогосподарств, в тому числі 34,8 тис. домогосподарств-мешканців 435 ОСББ/ЖБК-учасників Програми [3].

Урядову програму "теплих" кредитів відновлено рішенням Уряду від 8 лютого 2017 року, введенням у дію Урядової програми з енергоефективності після підписання договорів про співпрацю з Держенергоефективності, державні банки — Ощадбанк, Укргазбанк, Укрексімбанк, а відтепер ще і Приватбанк — поновлять видачу "теплих" кредитів як для ОСББ/ЖБК, так і для фізичних осіб. На сьогодні 432,44 млн грн. спрямовано з бюджету на допомогу українцям для утеплення власного житла. Відшкодування, яке надається учасникам Урядової програми, становить:

— 20% суми кредиту (але не більше 12 тис. грн.) на придбання негазових/неелектричних котлів для фізичних осіб;

— 35% суми кредиту (але не більше 14 тис. грн.) на придбання енергоефективного обладнання/матеріалів для фізичних осіб;

— 40% суми кредиту (але не більше 14 тис. грн. у розрахунку на одну квартиру) для ОСББ/ЖБК як юридичних осіб, для загальнобудинкових заходів.

Якщо позичальником є фізична особа, яка отримує субсидію на оплату житлово-комунальних послуг, то розмір відшкодування становитиме 35% як за напрямом придбання котлів, так і для інших енергоефективних заходів, але не більше 12 000 гривень.

Якщо в складі ОСББ є родини-отримувачі субсидії, таке ОСББ отримує відшкодування у середньозваженому розмірі між 40% і 70% — залежно від кількості квартир-субсидіантів. Перелік енергоефективного обладнання та матеріалів, на які надається державна компенсація, лишається незмінним. У 2017 році діють місцеві програми здешевлення "теплих" кредитів, за якими надається додаткова компенсація з місцевих бюджетів, їх на сьогодні працює 206 програм різного рівня в усіх регіонах України. Впровадження енергоефективних заходів відбувається за підтримки Проекту USAID "Муніципальна енергетична реформа в Україні" спільно з Держенергоефективності та КМДА [9].

Також ПриватБанк розробив сучасну технологію кредитування в рамках держпрограми, завдяки якій реальна вартість "теплих" кредитів для населення та ОСББ становитиме не більше 18% річних, а в деяких випадках розстрочка на придбання енергоефективних товарів буде безвідсотковою. Програма часткової компенсації вартості кредитів на термомодернізацію та заходи з підвищення енергоефективності в житловому секторі передбачає виплату відшкодування в розмірі 20% суми кредиту для фізичних осіб у разі придбання опалювальних котлів на альтернативних видах палива, 35% — для фізичних осіб на індивідуальне утеплення житла, 40% — для ОСББ і ЖБК (за наявності одержувачів субсидій — від 40 до 70%) [6].

Віце-прем'єр-міністр — Міністр регіонального розвитку, будівництва та ЖКГ Геннадій Зубко під час конференції "Трансформація 17. Що змінять реформи в житті українців" заявив, що вперше за історію України реформа енергоефективності і теплоенергетики побудована для споживача, адже саме інтереси громадян країни повинні бути в центрі реформ. Уряд вже запровадив необхідні інструменти та механізми фінансової й технічної підтримки відповідно до Закону України № 417 "Про особливості здійснення права власності у будинку" (прийнятий у 2016 році) та Закону України "Про Житлово-комунальні підприємства", який знаходиться на розгляді Парламенту. Власне, ці закони нададуть споживачу інструменти контролю за послугами та можливість обирати на конкурсній основі кращого виконавця робіт, а найголовніше, можливість управляти своєю власністю. Геннадій Зубко наголосив на необхідності впровадження системи монетизації субсидій на оплату комунальних послуг: "Монетизація субсидій — це реінвестиція держави в енергоефективність, скорочення споживання енергоресурсу та зменшення навантажен-

ня на державний бюджет. З 50 млрд гривень, які держава витрачає на субсидії, частина може бути повернута у заходи з енергоефективності. Це потужний крок, який дозволить споживачеві отримати державну фінансову допомогу у вигляді компенсації за сплату послуг при зростанні тарифів. Система субсидій не тільки не сприяє впровадженню заходів енергоефективності, але й навпаки заважає, адже переважна більшість субсидіантів не зацікавлена у впровадженні енергоефективних заходів. Прийде час, коли держава буде не в змозі фінансувати субсидії, і якщо монетизація субсидій не буде здійснена, це перешкоджатиме впровадженню енергоефективності, особливо у багатоповерховому секторі".

В Україні щороку витрачають 17,6 млрд куб. м газу на потреби населення (споживаємо у 4 рази більше теплової енергії, ніж Німеччина, утричі ніж Польща чи Литва). Ціль Уряду — досягти європейського рівня споживання та кардинально зменшити енерговитрати на рівні держави і на рівні кожної української родини, у цифрах це: потенціал скорочення витрат газу на опалення будинків — 9 млрд куб. м; у системах теплопостачання — 2,4 млрд куб. м. Для держави — це позбавлення від енергетичної залежності та економія бюджетних коштів, для родини — суттєве зменшення оплати комунальних послуг й економія бюджетних послуг.

План Уряду передбачає виконання трьох стратегічних завдань: серед яких, формування інституту відповідального власника житла, який інвестуватиме у власну енергоефективність через державні інструменти, а максимальна енергоефективність можлива лише за умови комплексної модернізації системи комунальних послуг і залежить від ефективної співпраці споживачів, муніципалітетів і держави. На рівні споживачів — це готовність людей досягати енергоефективності, заощаджуючи на комунальних рахунках. На муніципальному — це модернізація комунальних підприємств, реалізація місцевих програм енергоефективності, облік тепла у будинках, термомодернізація соціальної інфраструктури. І на державному рівні це створення законодавчої та фінансової основи для залучення інвестиційних коштів.

Найбільший дієвий механізм — це фонд енергоефективності, який надаватиме технічну та фінансову підтримку. Адже три пункти фонду різнитимуться вартістю робіт, терміном виконання та індексом зменшення платежів за комунальні послуги. Домовласник від Фонду отримає від 20 до 50% вартості проекту. Програми Фонду дозволяють отримати оновлений енергоефективний будинок, із заощадженням на опаленні та гарячій воді до 60% коштів щомісяця. Тривалість проекту — 3—5 місяців, термін окупності — 2—3 роки. Термомодернізація будинків дозволить скоротити державні витрати на субсидії на третину, адже система субсидій заважає впровадженню заходів енергоефективності. Субсидіанта не мотивують зменшувати споживання, а монетизація вмотивує людей модернізувати свої помешкання. Монетизація дозволить відновити господарські відносини на рівні постачальників послуг, модернізувати їх і зменшити тарифи на опалення, це вагомий інструмент роботи Фонду енергоефективності, адже він надає фінансовий ресурс на енергоефективні заходи [1].

З метою урегулювання правових та організаційних засад діяльності у сфері забезпечення енергоефективності будівель та імплементації профільного законодавства ЄС розроблено проект Закону України "Про енергетичну ефективність будівель" (реєстраційний номер 4941). На засіданні Комітету Верховної Ради України з питань будівництва, містобудування та житлово-комунального господарства від 18 січня 2017 р. рекомендовано прийняти доопрацьовану редакцію законопроекту (реєстраційний номер 4941-д) у першому читанні за основу. В свою чергу, запровадження системи сертифікації енергоефективності будівель та збільшення кількості будівель із близьким до нульового споживанням енергії здійснюватиметься після набуття чинності Законом України "Про енергетичну ефективність будівель". Для запровадження прозорого механізму фінансування проектів, спрямованих на скорочення обсягу споживання енергії, Мінрегіоном за підтримки Уряду Федеративної Республіки Німеччина та Представництва ООН в Україні розроблено проект Закону України "Про Фонд енергоефективності" (реєстраційний номер 5598) та який за результатами засідання Комітету Верховної Ради України з питань будівництва, містобудування і житлово-комунального господарства рекомендовано прийняти за основу.

Також прийнято розпорядження КМУ від 13 липня 2016 р. № 489 "Про схвалення Концепції впровадження механізмів стабільного фінансування заходів з енергоефективності (створення Фонду енергоефективності)". Розроблено проект розпорядження КМУ "Про затвердження плану заходів щодо реалізації Концепції впровадження механізмів стабільного фінансування заходів з енергоефективності (створення Фонду енергоефективності)". Особливістю роботи зазначеного Фонду має стати залучення до системи фінансування проектів енергоефективності будинків субсидій на житлово-комунальні послуги, які отримують більш як 30 % домогосподарств. У межах виконання завдання щодо показника 80-% побудинкового обліку спожитих ресурсів (послуг) протягом 2016 року забезпечувалось супроводження у Верховній Раді України проектів Законів України "Про житлово-комунальні послуги" (реєстраційний номер 1581-д) та "Про комерційний облік комунальних послуг" (реєстраційний номер 4901), якими передбачено, що обладнання будинковими вузлами обліку наявних будівель зобов'язаний провести оператор відповідних зовнішніх мереж у строк: нежитлових будівель — до 1 жовтня 2017 р.; житлових будівель до 1 жовтня 2018 року [3].

Для ефективної роботи Фонду підготовлені, чотири законопроекти:

— Законопроект "Про житлово-комунальні послуги" (№ 1581-д), який створює умови розвитку конкуренції на ринку ЖКП і дозволяє споживачам укладати прозорі договори;

— Законопроект "Про комерційний облік комунальних послуг" (№ 4901), який запроваджує обов'язкове встановлення лічильників і що є вагомим чинником для проведення заходів з підвищення енергоефективності;

— Законопроект "Про енергетичну ефективність будівель" (№ 4941), який запроваджує механізм отримання сертифіката енергоефективності будівлі;

— Законопроект "Про Фонд енергоефективності" (№ 5598), який надасть фінансову та технічну підтримку, що зменшить споживання енергоресурсів та витрати українських родин на комунальні послуги. Його ухвалення об'єднує всіх, хто підтримує енергетичні реформи: Світовий банк, IFC, USAID, ЄБРР, ГО "Реанімаційний пакет реформ", ГО ОПОРА, "Ефективні міста України".

Формування національного законодавства у сфері енергозбереження забезпечує залучення всього існуючого потенціалу енергозбереження, зокрема заощаджень в енергопостачанні та секторах кінцевого споживання, основним з яких є житловий сектор. Законодавство в цій сфері має встановлювати орієнтовні цілі з енергоефективності, впроваджувати відповідні програми щодо їх досягнення. Уряд має заохочувати муніципалітети та державні органи приймати комплексні плани з енергоефективності з чіткими цілями, залучаючи громадськість до їх розробки та реалізації [1].

Головне завдання забезпечення енергетичної безпеки і перехід до енергоефективного та енергоощадного використання та споживання енергоресурсів із впровадженням інноваційних технологій. Основними цілями державної політики у цій сфері є: зниження енергоємності валового внутрішнього продукту на 20 % до кінця 2020 року шляхом забезпечення 100 % обов'язкового комерційного обліку споживання енергоресурсів, переходу до використання енергоефективних технологій та обладнання, зокрема через механізм залучення енергосервісних компаній, реалізації проектів з використанням альтернативних джерел енергії; забезпечення максимально широкої диверсифікації шляхів та джерел постачання первинних енергоресурсів, зокрема нафти, природного газу, вугілля, ядерного палива, нарощування видобутку вітчизняних енергоносіїв, запровадження прозорих конкурентних правил розробки та використання родовищ енергоносіїв; лібералізація ринків електричної і теплової енергії, вугілля та газу, перехід на нову модель їх функціонування; інтеграція енергосистеми України з континентальною європейською енергосистемою ENTSO-E; реорганізація публічного акціонерного товариства "Національна акціонерна компанія "Нафтогаз України" відповідно до Третього енергетичного пакету Європейського Союзу; повна реформа системи ціно- та тарифоутворення на енергію та паливо, зокрема перегляд механізму формування балансу енергоресурсів, відмова від перехресного субсидування та державного дотування; залучення іноземних інвестицій в енергетичний сектор України, зокрема до модернізації Єдиної газотранспортної системи України, електрогенеруючих потужностей та електромереж; реформа вугільної галузі та залучення стратегічних інвесторів, приватизація перспективних і ліквідація збиткових вугледобувних підприємств; модернізація інфраструктури паливно-енергетичного комплексу [11].

Метою державної політики є забезпечення побудови ефективної системи територіальної організації влади в Україні з фінансовою самодостатністю місцевого самоврядування зі створенням сприятливого середовища для ведення бізнесу, розвитком малого і середнього підприємництва, залученням інвестицій та підвищенням ефективності ринку праці. Необхідно привести си-

стему технічного регулювання у відповідність із європейськими вимогами та завершити реформування системи державного контролю. Для підтримки інвестиційної активності та захисту прав інвесторів потрібно забезпечити ефективний захист права приватної власності, прав національних та іноземних інвесторів та кредиторів, захисту економічної конкуренції, запровадити стимулюючі механізми інвестиційної діяльності для сталого розвитку національної економіки.

ВИСНОВКИ

Практика з енергоефективності демонструє позитивний досвід впровадження енергоефективних проектів з використанням різних механізмів, забезпечуючи потреби споживачів у зменшенні споживання енергоресурсів. З огляду на це, для України дуже важливо впроваджувати фінансово-кредитні механізми стимулювання енергозбереження. Світова практика довела свою результативність і ефективність для досягнення цілей скорочення споживання енергоресурсів. Значний потенціал для реалізації програм з енергозбереження в усіх секторах економіки, включаючи житловий сектор, забезпечується через реалізацію енергосервісних контрактів, що передбачають залучення інвестицій у заходи з енергозбереження, а також залучення суб'єктів господарювання малого та середнього бізнесу до енергозбереження. Велика увага приділяється питанням ефективного ресурсоспоживання та створюється система фінансування проектів ресурсозбереження, що поєднує кредитні механізми, субсидії та податкові преференції для суб'єктів господарювання. Всі ці зміни необхідно робити на користь політичним та економічним інтересам нашої держави, а також на зміцнення її національної безпеки і відновлення територіальної цілісності. Необхідно формувати позитивний імідж України як демократичної, конкурентоздатної держави із сприятливим бізнес-кліматом, зі своїм унікальним місцем у світовому розподілі праці та інтегрованої у глобальні світові ринки, через програми підсилення інституційної спроможності для здійснення міжнародних стратегічних комунікацій, синергії зусиль органів влади, бізнесу та громадянського суспільства для просування України у світі.

Література:

1. Зубко Г. Монетизація субсидій — це реінвестиція держави в енергоефективність [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=249785498&cat_id=2442-76429
2. Доповідь щодо запровадження ЕСКО в бюджетній сфері ЖКГ України від 22.05.2014 на засіданні робочої групи з питань реформування ЖКГ під головуванням Віце-прем'єр-міністра регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства В.Б. Гройсмана / Н.І. Олійник. — К.: Мінрегіон, 2014. — 9 с.
3. Звіт про хід і результати виконання програми діяльності КМУ у 2016 році [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://C:/Documents%20and%20Settings/Admin/%D0%9C%D0%BE%D0%B8%20%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%20>

D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%8B/Downloads/GOVERNMENT_REPORT_2016%20(2).pdf

4. Корчміт О.Ю. Державне регулювання збалансованого розвитку сфери комунальних послуг: автореф. дис. канд. наук з держ. упр.: 25.00.02 / Нац. акад. держ. упр. при Президенті України. — Харків, 2014. — 20 с.

5. Методичні рекомендації для співвласників багатоквартирних будинків: розробка енергоефективних проектів [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.uamap.org.ua/sites/default/files/imce/2016_05_methodological-recommendations_ua.pdf

6. ПриватБанк встановив максимальну ставку "теплих" кредитів на 18% річних [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://privatbank.ua/news/privatbank-ustanovil-maksimal-nuju-stavku-teplyh-kreditov-na-18-godovyh/>

7. Про затвердження Державної цільової економічної програми енергоефективності і розвитку сфери виробництва енергоносіїв з відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива на 2010—2016 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 1 берез. 2010 р. № 243 (із змін і доповн.) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/243-2010-%D0%BF/paran14?nreg=243-2010-%EF&find=1&text=%E6%E8%F2%EB&x=0&y=0#w13>

8. Про Національний план дій з енергоефективності на період до 2020 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 25 лист. 2015 р. № 1228-р [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1228-2015-%D1%80>

9. Урядову програму "теплих" кредитів відновлено у 2017 році. Державна підтримка енергозбереження [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://saee.gov.ua/consumers/derzh-pidtrymka-energozabespechennya>

10. Фінансово-кредитні механізми підвищення енергоефективності житлового сектору України / В.Г. Бодров, Н.І. Олійник, Н.І. Балдич // Наукова розробка. — Київ 2016 р.

11. Указ про Стратегію сталого розвитку "Україна — 2020" 2015 (Президент України) Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5/2015> (2017, лютий, 15).

12. ESCO Market Report for Non-European Countries 2013 / Joint Research Centre Institute for Energy and Transport / European Commission [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://iet.jrc.ec.europa.eu/energyefficiency/publication/esco-market-report-non-european-countries-2013-0>

References:

1. Zubko, G. (2017), "Monetization of subsidies — a state reinvestment in energy efficiency", available at: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=249785498&cat_id=244276429 (Accessed 05 March 2017).

2. Olijnyk, N.I. (2014), Dopovid' schodo zapro" vadzhenia ESKO v biudzhetni sferi ZhKH Ukrainy vid 22.05.2014 na zasidanni robochoi hrupy z pytan' reformuvannia ZhKH pid holovuvanniam Vitse"prem'ier"

ministra rehional'noho rozvytku, budivnytstva ta zhytlovo" komunal'noho hospodarstva V.B. Hrojsmana [Report on the implementation of ESCOs in the public sector housing and utilities sector Ukraine from 22.05.2014 at a meeting of the Working Group on the Reform of housing and utilities sector, chaired by Deputy Prime Minister for Regional Development, Construction, Housing and Utilities VB Groisman], Minrehion, Kyiv, Ukraine

3. Cabinet of Ministers of Ukraine (2017), "Report on progress and results of the program of the Cabinet in 2016", available at: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=249746225> (Accessed 05 March 2017).

4. Korchmit, O. Yu. (2014), "State regulation of balanced development in communal services sphere", Ph.D. Thesis, Public administration, Nats. akad. derzh. upr. pry Prezydentovi Ukrainy, Kharkiv, Ukraine.

5. Deutsche Gesellschaft fur Internationale Zusammenarbeit (2016), "Guidelines for condominiums: development of energy efficiency projects", available at: http://www.uamap.org.ua/sites/default/files/imce/2016_05_methodological-recommendations_ua.pdf (Accessed 05 March 2017).

6. Privatbank (2017), "PrivatBank has set a maximum bid credits for 18% annual", available at: <https://privatbank.ua/news/privatbank-ustanovil-maksimal-nuju-stavku-teplyh-kreditov-na-18-godovyh/> (Accessed 05 March 2017).

7. Cabinet of Ministers of Ukraine (2010), Resolution "On approval of the State Target Economic energy efficiency programs and development of energy production from renewable energy sources and alternative fuels in years 2010—2016", available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/243-2010-%D0%BF/paran14?nreg=243-2010-%EF&find=1&text=%E6%E8%F2%EB&x=0&y=0#w13> (Accessed 05 March 2017).

8. Cabinet of Ministers of Ukraine (2015), Resolution "On the National Action Plan on energy efficiency for the period 2020", available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1228-2015-%D1%80> (Accessed 05 March 2017).

9. State Agency for energy efficiency and energy saving of Ukraine (2017), "The government program of "warm" credits restored in 2017", available at: <http://saee.gov.ua/consumers/derzh-pidtrymka-energozabespechennya> (Accessed 05 March 2017).

10. Bodrov, V.H. Olijnyk, N.I. and Baldych, N.I. (2016), Finansovo-kredytni mekhanizmy pidvyschennia enerhoefektyvnosti zhytlovoho sektoru Ukrainy [Financial and credit mechanisms for energy efficiency of residential sector in Ukraine], Naukova rozrobka, Kyiv, Ukraine.

11. President of Ukraine (2015), Decree "On the Strategy for Sustainable Development "Ukraine — 2020", available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5/2015> (Accessed 05 March 2017).

12. European Commission (2013), "ESCO Market Report for Non-European Countries / Joint Research Centre Institute for Energy and Transport" available at: <http://iet.jrc.ec.europa.eu/energyefficiency/publication/esco-market-report-non-european-countries-2013-0> (Accessed 12 March 2015).

Стаття надійшла до редакції 09.03.2017 р.